

Posudok M. Pavligová

Mgr. Mária Pavligová: Poézia vybraných debutantiek sedemdesiatych a osemdesiatych rokov 20. storočia (Poetika a interpretácia)

(Oponentský posudok)

Dizertácia M. Pavligovej sa pokúša o interpretačnú sondu do problematiky, ktorá nebola literárnohistoricky frekventovaná. Aj preto, že ide o pomerne čerstvú, aktuálnu tému, patriacu podmiennečne skôr pod termín súčasná literatúra. Ako vyplýva z názvu, ide o tvorbu štyroch autoriek -- Viera Prokešová, Dana Podracká, Anna Ondrejková, Mila Haugová -- ktoré vstupovali na literárne pole v špecifickej vývojevej perióde, na začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia. Dizertantka sleduje ich tvorivý oblúk až po začiatok nášho storočia, hoci podstatu tvorí ich poézia publikovaná v rokoch 1972 -- 1977 v rubrike Z mladšej literatúry týždenníka ÚV KSS Nové slovo a v rokoch 1978 -- 1983 v jeho prílohe Nové slovo mladých (ako dodatok dizertácie publikuje túto poéziu, inak neprístupnú). Zmapovanie tohto osobitého segmentu slovenskej literatúry daného obdobia cez "ženskú poéziu" predstavuje nezvyčajný prístup v pomere k celému literárnemu korpusu spomínaných čias, ktorý býva schovaný pod všeobecným politickým, hoci nepresným označením "normalizácia". Iná vec je, že celý problém má svoj ešte ponornejší zámer, nie náhodou orientovaný na poetky, skrytý v psychofyzickom ustrojení samotného inšpirátora týchto publikačných aktivít -- Vojtecha Mihálika. To je však téma na inú dizertáciu...

Je nepochybným prínosom autorky, že sa na tému podujala, hoci len z jedného aspektu. Musela sa pritom vyrovnáť s celkovou sociálno-kultúrnou situáciou sedemdesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov (vo vstupnej kapitole Reálny svet vs. svet literatúry), poznačených politickými, ideologickými deformáciami, ovplyvňujúcimi literatúru vo všetkých sférach. Spomínaná rubrika a príloha, v ktorej -- najmä v prvej -- bola osobná ingerencia Vojtecha Mihálika najviditeľnejšia a evokovala veľmi návrat päťdesiatych rokov. Bolo to o to nebezpečnejšie, že Mihálik nebol bezvýznamný básnik, ale zlý ideológ, robiaci v mnohom nadprácu (tiež si musel "odrobiť" svoje za Rekviem za Dankou Košanovou, báseň z jesene 1968). Dizertantka preto oprávnene, hoci vcelku decentne upozorňuje, že hoci Nové slovo "bolo slepou uličkou, tvorba veľkej skupiny básnikov sa nezdeformovala pod tiažou šablóny" (46). Na tvorbe štyroch poetiek to dokumentuje celkom hodnoverne -- tak na časopisecky publikovaných básňach z Nového slova, ako na asi desiatke samostatných básnických zbierok.

V uvedenej prvej kapitole sa dizertantka dotýka aj periodizácie sedemdesiatych a osemdesiatych rokov, trochu ju prispôsobujúc téme, pričom sa jej vidí, že "čas uvoľnenia" (15) prišiel už v rokoch 1975 -- 1977. Podobne si žiada spresnenie formulácia typu: "Roku 1972 došlo k trvalému programu regenerujúcemu princípy socialistického realizmu v literárnej tvorbe. Paralelne s touto udalosťou nastáva tiež zanikanie literárnych časopisov, na ktorých sa dovtedy formovali texty mladej generácie - Mladá tvorba, Literárny život atď." (15). Mladá tvorba zanikla roku 1970, Literárny život roku 1969. Takisto roku 1988 nebol "obnovený", ale založený nový časopis Literárny týždenník.

Druhá, nosná kapitola dizertácie (Poetky s vlastným uhlom videnia) predstavuje dôkladnú interpretačnú analýzu. Spája aj diferencuje poetiku štyroch autoriek synchronne aj diachronne. Hľadá u nich stopy ženskosti, osobitosti umeleckého pohľadu poetiek, ženského cítenia, skúma funkciu ženy v tvorbe vo všetkých rolách (matka, milenka, partnerka, dcéra...). Špecifikuje pritom, že ženské poetky preferujú skôr témy súkromia (50) než tzv. veľké témy, že majú "väčšiu tendenciu k autobiografickosti" atď. Jemnými interpretačnými nástrojmi vystihuje osobitosti ranej tvorby autoriek, ktoré vstupovali do literatúry v období silnej ideologickej intervencie. Odolávali jej, lebo pre všetky štyri "je písanie spôsobom bytia: existujú, aby písali, píšú, aby dokázali existovať"(105). Tretia kapitola (Prieniky a súvislosti) sa pokúša predchádzajúce interpretačné zistenia teoreticky usúvzťažňovať a umiestni v súčasnom aj historickom kontexte.

Z textu dizertácie uzatváram veľmi dobrú interpretačnú schopnosť autorky, podopretú silnou čitateľskou a literárnokritickou empatiou, ba sympatiou k štyrom autorkám, ktorých zdanlivo menej nápadnú stopu vo vývine slovenskej poézie koncom 20. storočia sa jej podarilo verne zrekonštruovať a zhodnotiť. Dizertácia má predpoklady po miernych korekciách na publikačné uplatnenie, čiastkovo i celistvo.

Navrhujem hodnotene: prospela.

1. júna 2018

Doc. PhDr. Rudolf Chmel, DrSc.